

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 17 stycznia 2018 r.

Adam Bodnar

II.501.4.2017.MH

Pani

Teresa Czerwińska

Minister Finansów

Zwracam się do Pani Minister w związku z treścią wyroku Trybunału Konstytucyjnego wydanego w dniu 14 grudnia 2017 r. (sygn. akt K 17/14)¹. Wyrok ten zapadł w następstwie rozpoznania wniosku złożonego przez Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczącego instytucji kontroli osobistej i przeszukania, uregulowanych w szeregu ustaw, m.in. w Kodeksie postępowania karnego, ustawie o Policji, ustawie o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu, ustawie o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, czy ustawie o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych.

Trybunał uznał, zgodnie z wnioskiem Rzecznika Praw Obywatelskich, że przepisy tych ustaw w zakresie, w jakim przewidują przeszukanie lub kontrolę osobistą nie określając ich granic i nie przewidują sądowej kontroli zgodności z prawem działań funkcjonariuszy służb do nich uprawnionych, są sprzeczne z Konstytucją RP.

Rzecznik w swym wniosku zaskarżył także analogiczne przepisy ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej² (art. 11a ust. 1 pkt 3 oraz art. 11c ust. 1) – w tym zakresie jednak, w związku z uchynieniem tejże ustawy, postępowanie zostało umorzone. Tym niemniej, przepisy ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (dalej: KAS)³, która zastąpiła ustawę o kontroli skarbowej, przewidują podobne uprawnienia dla funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej. Unormowania zawarte w art. 133 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 64 ust. 1 pkt 6 i art. 64 ust. 2 pkt 2 ustawy o KAS dają funkcjonariuszom szerokie uprawnienia do prowadzenia przeszukania zarówno osób, jak i lokali (w tym mieszkalnych), nie określając w żaden sposób

¹ Publikacja: Dz. U. z 2017 r., poz. 2405.

² T. j. Dz. U. z 2016 r., poz. 720 ze zm.

³ Dz. U. z 2016 r., poz. 1947 ze zm.

granic tego przeszukania. Z kolei art. 133 ust. 2 ustawy o KAS przewiduje jedynie możliwość wniesienia zażalenia na sposób przeprowadzenia tych czynności do prokuratora. Zgodnie ze wspomnianym orzeczeniem TK, tylko taka możliwość zaskarżenia czynności funkcjonariuszy nie może zostać uznana za wystarczającą do zapewnienia konstytucyjnego prawa do sądowej ochrony praw (art. 54 ust. 1 oraz art. 77 ust. 2 Konstytucji RP).

Jedynym powodem, dla którego Trybunał nie zajął się wspomnianymi przepisami ustawy o KAS jest fakt, że w czasie wnoszenia przez Rzecznika Praw Obywatelskich wniosku, ustawa o KAS jeszcze nie obowiązywała. Trybunał jednak uznał niekonstytucyjność analogicznych przepisów zawartych w szeregu innych ustawach. Zachodzi więc przypadek oczywistej niekonstytucyjności także odpowiednich przepisów ustawy o KAS⁴. Ponieważ jednak ustawa ta nie była objęta orzeczeniem TK z dnia 14 grudnia 2017 r., najwłaściwszym sposobem usunięcia tej niekonstytucyjności wydaje się być wprowadzenie do niej odpowiednich nowelizacji.

Jednocześnie we wspomnianym wyżej wyroku Trybunał uznał niekonstytucyjność szeregu przepisów zawartych w rozporządzeniach wykonawczych dotyczących prowadzenia przeszukania lub kontroli osobistej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej, straży miejskich (gminnych), Biura Ochrony Rządu, Żandarmerii Wojskowej, Centralnego Biura Antykorupcyjnego i Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego⁵. Zaznaczyć należy, że przepisy podobne do zakwestionowanych przez Trybunał Konstytucyjny znajdują się również w rozdziale 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 lutego 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności przez funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej oraz współpracy Służby Celno-Skarbowej z Policją i Strażą Graniczną⁶. Konieczne wydaje się zatem znowelizowanie także tego rozporządzenia w celu zapewnienia zgodności przewidzianych tam rozwiązań z ustawą zasadniczą.

⁴ Zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2016 r. (sygn. akt V CSK 377/15), uchwała Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 16 października 2006 r. (sygn. akt I FPS 2/06).

⁵ § 5 ust. 1-4, 6 i 7 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie kontroli granicznej dokonywanej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej (Dz. U. Nr 238, poz. 1729, z 2008 r. Nr 223, poz. 1474 oraz z 2017 r. poz. 287), § 10 ust. 1 pkt 2, ust. 3-6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2009 r. w sprawie zakresu i sposobu wykonywania przez strażników gminnych (miejskich) niektórych czynności (Dz. U. Nr 220, poz. 1722 oraz z 2011 r. Nr 222, poz. 1329), § 9 i § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie szczegółowego trybu wykonywania czynności przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu oraz korzystania przez nich z pomocy innych podmiotów (Dz. U. Nr 57, poz. 519), § 19-21 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania niektórych uprawnień przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej (Dz. U. Nr 157, poz. 1851 oraz z 2008 r. Nr 182, poz. 1129), § 29 ust. 1-3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 2005 r. w sprawie wydawania osobom poleceń określonego zachowania się, legitymowania, zatrzymywania, przeszukania, kontroli osobistej, przeglądania bagaży i sprawdzania ładunku oraz rejestrowania zdarzeń przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (Dz. U. Nr 86, poz. 733), § 29 ust. 1-3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 lipca 2006 r. w sprawie wydawania osobom poleceń określonego zachowania się, legitymowania, zatrzymywania, przeszukania, kontroli osobistej, przeglądania bagaży i sprawdzania ładunku oraz obserwowania i rejestrowania zdarzeń przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego (Dz. U. Nr 142, poz. 1014).

⁶ Dz. U. poz. 386.

Należy mieć na uwadze, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego w sprawie ozn. sygn. akt K 17/14 obarczone jest wadą formalną, bowiem w jego wydaniu brała udział osoba do tego nieuprawniona (Justyn Piskorski zajmujący stanowisko sędziego, na które została ważnie wybrana inna osoba), tym niemniej z merytoryczną treścią tego rozstrzygnięcia należy się zgodzić.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich⁷, zwracam się z uprzejmą prośbą do Pani Minister o rozważenie zainicjowania prac legislacyjnych zmierzających do usunięcia z obrotu prawnego niekonstytucyjnych przepisów ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej oraz rozporządzenia wykonawczego.

[Adam Bodnar]

⁷ T. j. Dz. U. z 2017 r., poz. 958.